

Alfred van Hall over tien jaar Waterstaats- en waterschapsrecht

“Leerstoel heeft zich een stevige positie verworven”

Al vanaf 1985 is er een leerstoel Waterstaats- en waterschapsrecht aan de Universiteit Utrecht. Sinds 1994 wordt deze bijzondere leerstoel bekleed door prof. mr. Alfred van Hall, die ook dijkgraaf is van waterschap Hunze en Aa's. “Water heeft zich sterk kunnen positioneren aan de universiteit, wat ook af te lezen is aan het groeiende aantal studenten.”

— Jaap van Peperstraten

De combinatie waterschappen en wetenschap lijkt op het eerste gezicht misschien niet zo voor de hand te liggen, maar halverwege de jaren 80 heeft een aantal vooruitziende geesten ingezien dat het van belang is dat er waterschappers in het veld zijn met een hoge opleiding. Onder aanvoering van de Unie hebben de toen ruim 100 waterschappen een duit in het zakje gedaan van het zogenoemde Schilthuisfonds. Uit dit fonds wordt de bijzondere leerstoel Waterstaats- en waterschapsrecht aan de Universiteit Utrecht gefinancierd.

— Van Hall: “Het is achteraf altijd wel makkelijk praten, maar je moet het de mensen van het Schilthuisfonds nageven dat ze in de jaren 80, toen water een puur sectoraal belang was waar verder niemand het over had, het belang van een aparte leerstoel hebben ingezien. Nu valt die leerstoel niet meer weg te denken. De Universiteit Utrecht heeft besloten dat de leerstoel een gewone leerstoel wordt en dus volledig door de Universiteit bekostigd wordt. In een tijd waarin universiteiten moeten bezuinigen, is dat niet zonder betekenis.”

— In de academische wereld geldt als stelregel dat wanneer een bijzondere leerstoel zich tien jaar heeft bewezen, het dan een gewone leerstoel moet worden. In dit geval is er nog eens ruim tien jaar financiering door het Schilthuisfonds aan vastgeplakt. De gewone leerstoel is een feit vanaf 1 september 2006. Op dat moment moet er ook een opvolger zijn gevonden voor Van Hall, want die stopt dan waarschijnlijk. Hij heeft te weinig tijd om aan een gewone

leerstoel volledig recht te doen. Van Hall bekleedt de bijzondere leerstoel één dag in de week. Hij heeft dat altijd met veel plezier gedaan.

— Studenten

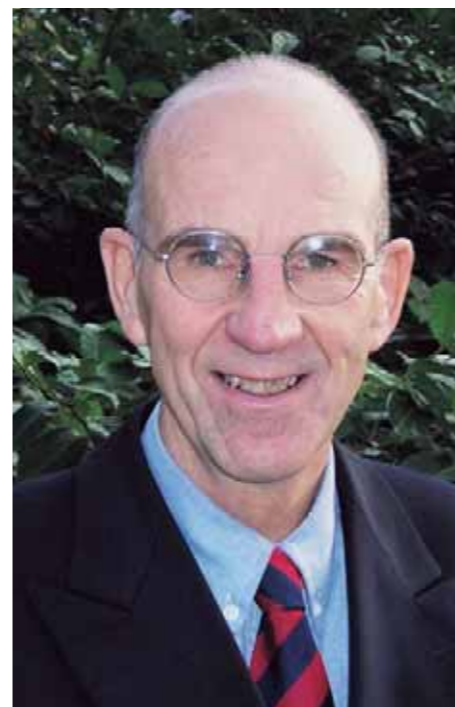
— Van Hall heeft, zoals hij het zelf noemt, een enorme wetenschappelijke behoefte en tegelijkertijd zijn hart verpand aan de waterschappen. In 1973 studeerde hij in Groningen af op het waterschapsbestel. De eerste tien jaar daarna werkte hij als leraar op een middelbare school. “Maar de wereld van de waterschappen vind ik fantastisch. Ik heb succesvol gesolliciteerd naar de functie van secretaris van waterschap Salland. In 1991 ben ik voorzitter geworden van Eemzijlvest, dat in 2000 is opgegaan in Hunze en Aa's. De leerstoel in Utrecht werd bekleed door prof mr J.J.I. Verburg. Toen hij wegens een andere functie die leerstoel niet meer kon bekleden, heb ik er in 1994 op gesolliciteerd.”

— Toen vanaf 1993 er overstromingen kwamen, was Van Hall voor diverse media “opeens” dé waterdeskundige. Ook heeft Van Hall een groot aantal publicaties op zijn naam staan. Het aantal studenten steeg in de loop der jaren van ongeveer 15 naar ongeveer 50. De studenten zijn voor de ene helft “echte studenten” aan de universiteit, de andere helft bestaat uit mensen uit de praktijk. Die zijn dus afkomstig van waterschappen, gemeenten, provincies, maar ook van adviesbureaus en advocatenkantoren. Het vak waterstaats- en waterschapsrecht wordt ééns per studiejaar gegeven in een blok van tien weken. Van Hall wordt bij de invulling van de leerstoel ondersteund door Marleen van Rijswijk die in 2001 pro-

moveerde op de Europese Kaderrichtlijn Water. Daarnaast zijn er nu twee aio's die werken aan een proefschrift.

— Maar vooral de inhoud van de leerstoel is veranderd. Van Hall: “De ontvangst door de collega's ten aanzien van dit vak is altijd heel lokaal geweest. Nu hebben we een ontzettend stevige plek aan de universiteit; het vak zal naar mijn verwachting belangrijker worden. Andersom hebben wij altijd veel geïnvesteerd in de relatie tussen ruimtelijke ordening, milieu en water. De leerstoel heeft zich ontwikkeld van een sectoraal beleidsveld naar een integrale benadering. Dit uit

zich onder meer in het feit dat er nu een Centrum voor omgevingsrecht is. Iets wat ik al meteen vanaf het begin voor ogen had. Ik verwacht dat de ontwikkeling van sectoraal naar integraal zich zal doorzetten naar internationaal. Het nationale recht wordt immers in toenemende mate bepaald door internationale regels en vooral Europese regels.”

— Toekomst waterschappen

— Al pratend over het vak, komt onvermijdelijk de toekomst van de waterschappen zelf aan de orde. Van Hall verwacht dat de komende tientallen jaren spannend worden voor de waterschappen. Centraal begrip

hierbij is de democratische legitimatie van de waterschappen, gelet op de lage opkomstcijfers bij de verkiezingen. “Weliswaar wil de politiek nu duidelijk geen structuurdiscussie, maar voor hetzelfde geld zegt een volgend kabinet: we heffen de waterschappen op en maken er een uitvoeringsdienst van. Ikzelf roep dat de huidige structuur met de waterschappen het mooiste is wat je kunt bedenken, maar als we dat de burger niet duidelijk kunnen maken, hebben we een probleem. In 2008 gaan we een flinke stap zetten met een lijstenstelsel en één landelijke verkiezingsdag. Maar als de opkomst dan opnieuw laag is, bijvoorbeeld 25 procent of minder, verwacht ik dat wij in 2012 keihard worden afgerekend door de algemene democratie wegens onvoldoende bestuurlijke legitimatie.”

— Probleem is dat waterschappen maar één op de vijf stemgerechtigden weten te verleiden een stem uit te brengen. Maar de burger moet wel meer geld gaan betalen voor de waterschapstaken. Het uitleggen van die taken en het gemak en zekerheid die daarmee geboden worden, is een groot probleem. “Je kunt wel roepen dat waterschappen het beste instituut zijn gelet op veiligheid in de delta waarin we wonen, maar we kunnen over 50 jaar niet nóg discussie hebben over het bestaansrecht van waterschappen. Dus er zal echt iets moeten gaan veranderen. Grote vraag is of wij de betrokkenheid van de burger kunnen organiseren. Tegen een drinkwaterbedrijf zegt de burger eigenlijk: ik wil voldoende water waar ik niet ziek van wordt en voor de rest interesseert het me niks wat jullie doen. Iets soortgelijks zou die ook tegen de waterschappen kunnen zeggen en dat is

vanuit die optiek ook een legitieme stelling, maar wel bedreigend voor het functioneel bestuur.”

— Partijpolitisering

— Als het niet lukt om de betrokkenheid van de burger te organiseren (via een duidelijk opkomstcijfer), wil dat nog niet zeggen dat waterschappen als functionele democratie geen bestaansrecht hebben. “Je kunt ook via getrapte verkiezingen, waarbij provinciale staten of gemeenteraden via lijsten de waterschapsbesturen kiezen, zorgen voor democratische legitimatie. Dan leg je ook verantwoording af. De vergelijking met het drinkwaterbedrijf is niet toevallig. De levering van drinkwater en zorgen voor droge voeten zijn beide basale diensten waarvan ik vind dat die in overheidshanden thuishoren. Daarom zou je ook kunnen zeggen: waarom kiezen we het bestuur van het drinkwaterbedrijf niet?”

— Wat volgens Van Hall bewaakt moet worden, is dat waterbeheer niet afhankelijk wordt van de waan van de dag. Dit gevaar bedreigt de waterschappen door de partijlijsten vanaf 2008 waardoor partijpolitisering in de waterschapsbesturen ontstaat. “Het watersysteem, dus het geheel van grond- en oppervlaktewater en zijn omgeving moet in handen blijven van de overheid. Daar ben ik 100 procent zeker van, maar de discussie spitst zich toe op welke overheid dan en op welke schaal. Daarnaast is er de waterketen, dus de druppel die je oppompt, drinkt, in het riool brengt en schoonmaakt. Hiervan zou je best onderdelen naar de markt kunnen brengen, als de overheid maar wel de voorwaarden bepaalt.”